

Piippujen Ympärillä

WARKAUS-SEURA RY • www.varkaus-seura.fi

Erikoisen talvi

Kun päätimme mökki-kauden joulun jälkeen, oli maa musta, järvi sulana ja kova tuuli puhalteli sateiden seurana. Maaliskuun alkupuolella, kun menimme aloittelemaan mökkikautta, oli maisema kauttaaltaan lumeton. Talvi jäi tällä kertaa väliin. Jäät olivat todella kummalliset, ja kumea ääni peitti koko järven. Kun maaliskuussa aurinko jo lämmitti, oli piha kuiva ja haravoitavassa kunnossa. Ei yleensä maaliskuussa haravoida pihaa, vaan tehdään lumitöitä. Tosin syksyllä kaatuneita puita oli hyvä pilkkoa metsässä ilman lumiasteita. Mökkilaiturin pakkasvauriot on helppo korjata, kun järven vesipinta laskee, eikä metsän ojestakaan ole luvassa lisävetä järveen.

Talvi on kuitenkin talvi, ja Suomessa tarvitaan erilaisia lämmitysmuotoja niin normaalissa asumisessa kuin mökkiasumisessakin. Katselin tiedotusvälineistä, että Suomen virtanomaisille on tulossa Brysselistä uhkasakko, kun ei ole edistetty nolla-energian talojen rakentamista Suomessa. En oikein ymmärrä, miten pakkastalvena

nolla-energian taloissa lämpö riittää, ja miten kosteina kesinä ja syksyinä talot pidetään kuivina. Jos kuvitellaan, että kiristetyt määräykset ja energiatodistus ovat ainoa ja riittävä lämmönlähde, niin ollaan ehkä tekemisissä ns. huuhaan kanssa.

On tullut käsitys, että jotkut tahot meillä tahtoisivat rajoittaa jopa puun polttamista. Puu on meille tärkeä lämmön lähde, ja puhdas puu antaa pakkaspäivinä hienon tuoksun koko tontille. Ei kuitenkaan pidä polttaa uunissa puiden joukossa maitopurkkeja, paperia tai muuta jätettä. Tosin siinä nolla-energian talossa ei takkatulta katsella eikä saunaa lämmitetä. Minusta meidän kulttuurimme kuuluu käyttää puuta muiden energialähteiden ohella. Ollisikohan niin, että se virkamiehille esitetty mahdollinen uhkasakko Brysselistä olisikin 'kotoa tilattu'!

Hyvää kevättä, poltetaan puuta, saunotaan ja nautitaan kotiseudusta!

Raimo Sikanen
Warkaus-seura ry:n
puheenjohtaja

Kesän odotuksessa

Eläminen on täysipäiväistä työtä - maailmanpankit huokaavat rahoistaan. Varjele Luojamme meissä toiminnan liekki, työn ilo - eläjän leikki!

Kesäisinä ihmisen ikävä haparoi kauneutta, jumaluuuteen kurkoittaa.

Veden värinä vaalenee päivään. Kalastajat virroilla keräävät saaliitaan, hopeakylkisiä, arvaamattomia.

Satumainen laiva tuoksuu kahville. Lapset juoksevat yli rannan, kiipeävät puistojen karuselliin, teatteriin, kirjastolle.

Kotiseutu saarille seikkailemaan.
R.Anile L.

Kuva: Esko Leskinen

Kalka-Pekka, Kalkka-Pekka vai varkautelaisittain Kalakka-Pekka, elämäntaiteilija!

Valokuvasuurenno, jota on tuunattu lyijykynän vedoilla. Yläkulmassa teksti KALKKA-PEKKA. Kuva on Hällströmin Sukuyhdistys ry:n Warkaus-seura ry:lle luovuttamasta esineistöstä. Esineluettelon mukaan kuvan on tohtori Sannfrid Hällström hankkinut, sitten se on siirtynyt hänen pojalleen tohtori Adolf Johannes (Hannes) Hällströmille ja myöhemmin Kaarlo Helasvuolle, joka on luovuttanut kuvan suvun kokoelmiin. Kuvan taakse on kiinnitetty A.J.Hällströmin kirjoituksesta Muistelmia elämäni taipaleelta (päiväty 14.4.1942) katkelma. Muistelmät löytyvät Warkaus-seura ry:n arkistosta.

"Varkauden ulkolaidassa asusteli nokisessa riihessä eräs hassahtava keski-ikä vanhempi poikamies, jota yleensä kutsuttiin 'Kalkka-Pekaksi'. Tämä oli hassuudessaan kuitenkin muuta kansaa korkeammalla asteella, sillä hän oli ehdottoman rehellinen. Siihen luottaen tehtaan silloinen johtaja käytti häntä salaisena postinkuljettajana, milloin kysymyksessä oli suuria arvolähetyksiä, kymmeniä tuhansia markkoja, tahi vastaavasti rahojen hakeminen postikonttorista. Silloin Pekka kulki metsien kautta oikoteitä, viiptyen yöstä jossakin ladon pahaisessa tai muussa piilopaikassa eikä kukaan, ei edes roistosielukaan voinut

Kalka-Pekka kehystetyssä valokuvassa Kotiseutukeskuksessa. Kehystys: Taidegalleria Timo Hämäläinen.

aavistaa, että hän risaisen paitansa sisäpuolella kantoi pussissa sellaisia aarteita, muina miehinään vaan liikkui, missä oli kulkevatankin. Kunnia Pekka-vainajalle!"

Jaakko Hendolinin toimittamassa kirjassa Rehellinen Warkaus. Varkautelaiset kertovat (1980) on kuuden varkautelaisen muistelmia Kalakka-Pekasta. He olivat tavanneet Pekka Laitisen, poikamiehen, jonka 'korkonimi' oli Kalakka-Pekka. Pekka ei käynyt töissä, vaan teki ihmisille palveluksia ja oli aina rehellinen. Hän kävi toimittamassa asioita Leppävirralla ja Kuopiossa, kesäisin kävellen tai laivalla ja talvisin kieväriryödyillä tai kävellen kelkka mukanaan. Eräs haastatelluista kertoi Pekan yö-

pyneen Parsiusmäen ympärillä olleissa saunoissa. Kesäisin hän oli tehnyt pärevasuja jossakin kuopan tai metsikön laidassa. Toinen muistelija oli todennut: Toiset narras Pekkoo ja Pekka narras toisia. Eräs haastatelluista kertoi: "Pekka tuli ihmisten tietoisuuteen tavasta, jolla hän tervehti tiellä aikaihmissä. Takaa päin tullessaan hän läpsäytti kämmenellä takamukseen ja sanoi: Hippa!"

Kalakka-Pekasta on omat lukunsa myös Tapio Kautovaaran lehtikirjoituksissa v. 1985 Lisäjuttuja Varkauden historiaan (kirjan II-osassa, 2008). Kautovaara kertoo Kalakka-Pekan olleen ei kylähullu, vaan paremminkin elämäntaiteilija, joka oli kaikkien suosiossa tunnollisuutensa ja

rehellisyystensä vuoksi. Vain hyvät ystävät saivat kutsua häntä 'korkonimellä'. Pekka sai herrasväeltä vaateavustusta, joten tarpeen tullen hän pukeutui jopa frakkiin ja knalliin. Ei siis ollut ihme, että hän kävi asioilla, laivamatkoilla, Viipurissa tai kaalinostomatalla Pietarissa. Niin herrasväkeä kuin tavallista kansaakin hän viihdytti esittämällä tappelu- näytöstä hevosenrosmoon kanssa, josta hän sai tietysti korvausta. Kuvakin kirjassa on Kalakka-Pekasta, mutta se ei ole sama kuin Warkaus-seura ry:n kuva.

Kautovaara kertoo Kalakka-Pekan majailleen v. 1913 valmistuneen Kansankeittiön paikalla olleessa savusaunassa ja rakennuksen valmistuttua sen pannuhuoneessa. Sisällissodan aikana Pekka oli muuttanut Pehesaareen sahan isännöitsijä Berlinin tyttäreilleen rakennuttamaan kahden huoneen ja keittiön leikkimökkiä, joka oli jäänyt tyhjiilleen. Siellä Kalakka-Pekka kuoli v. 1920. Arveltiin hänen olleen silloin n. 70-vuotias, joten syntymävuosi olisi ollut n. 1850. Pekka Laitinen on haudattu Kankunharjun hautausmaalle.

Kuvaa kehystettäessä yllätykseksi kuvan toiselta puolelta löytyi eri miehen valokuva. Siitä enemmän, kun henkilöllisyys selviää.

Teksti ja kuva: Sirpa Ollikainen

Vuoden rakennus 1993 – Varkauden Kotiseutukeskus

Tammikuun 21. päivänä v. 1994 vietettiin Kotiseutukeskuksessa juhlahetki. Vuoden 1993 rakennukseksi Varkaudessa oli nimetty Kotiseutukeskus. Kyseisenä päivänä Varkauden Rakennusmestariyhdistys ry:n puheenjohtaja **Pekka Nykänen** ja sihteeri **Kari Liukko** luovuttivat Warkaus Seura ry:lle Kunniakirjan ja kukat. Ne otti vastaan yhdistyksen puheenjohtaja, saneerauksen puuhamies **Kyösti Koponen** ja sihteeri **Riitta Taavila**.

Valtakunnallista rakentamisen vuotta vietettiin maassamme v. 1986. Samana vuonna Varkauden Rakennusmestariyhdistys ry rupesi nimeämään vuosittain k.o. vuonna rakennetun tai saneeratun kohteen Vuoden rakennukseksi. Tapa jatkuu edelleen. Aina ei kohdetta ole löytynyt, ja v. 2013 Kunniakirja jäi jakamatta yhdeksännen kerran.

Rakennusvalinnan suorittaa Rakennusmestariyhdistyksen Valintatoimikunta. Rakennettuja tai saneerattuja kohteita v. 1993 oli 207, joista seitsemän valikoitui lopputarkasteluun. Toimikunta esitti johtokunnalle Kotiseutukeskusta Vuoden rakennukseksi, jonka esityksen

johtokunta hyväksyi yksimielisesti.

Kyseinen rakennus valmistui v. 1859, ja se lienee vanhin säilynyt rakennus Varkaudessa, ainakin koko ajan asuttuna tai toiminnassa olleena. Sen valmistutti silloinen Varkauden ruukin johtaja Paul Wahl Joroisten piirilääkäri Sannfrid Hällströmin perheen kodiksi, kun tohtori Hällström otti hoitaakseen ruukin lääkärin tehtävät. Päärakennuksen pinta-ala on 258 m², ja siinä oli myös lääkärin vastaanottohuone. Piharakennuksen pinta-ala on 237 m², ja valintavaiheessa sen saneeraus oli vielä kesken. Hällströmit asuivat Tyyskänniemessä 30 vuotta. Heidän jakeensa siinä asui 6 eri perhettä, tehtaan lääkäreitä ja virkailijoita. Lopulta se toimi päiväkotina 17 vuotta. Maakauppojen yhteydessä Tyyskänniemi siirtyi kaupungin omistukseen. Sitten v. 1992 Varkauden kaupunki lahjoitti kiinteistön Warkaus Seura ry:lle velvoitteella, että se kunnostetaan Kotiseutukeskukseksi.

Saneeraus ja entisöintityö suoritettiin arkkitehtien **Hoppania** ja **Helasvuo** esittämien suunnitelmien mukaisesti. Varsinai-sesta työstä vastasi Rakennuspalvelu Kauko Heikkinen Ky.

Kari Liukko katsastamassa kunniakirjaa.

Väreistä vastasivat Tikkurilan väritehtaan asiantuntija **Sarén** ja Varkauden museolla työskennellyt varkautelainen tutkija **Kirsi Moisander**. Saneeraustyöt aloitettiin 16.9.1992 ja päärakennuksen vihkiäisjuhlaa vietettiin 27.11.1993.

Valintatoimikunta esitti perusteluissaan mm. seuraavaa: -Rakennus on ulkoasultaan ja sisätiloiltaan saatettu alkuperäistä asuaan muistuttavaksi varsin onnistuneesti. Yksi huoneista on jopa sisustettu vanhoilla, osittain alkuperäisillä tohtori Hällströmin kodin ja vastaanottohuoneen kalusteilla ja esineistöllä. Muut tilat on kalustettu asiallisesti ... ottaen huomioon rakennuksen arvokkuus. Keittiötilat on

myös uusittu ... särkemättä rakennuksen kokonaisuutensa. Entisöintityössä on käyttäjien ja Hällströmin sukuseuran jäsenen mukaan onnistuttu hyvin. Lopputulos on tasokas ja onnistunut.

Rakennusmestariyhdistyksen puheenjohtaja **Pekka Nykänen** mainitsi Kunniakirjaa luovuttaessaan mm. seuraavaa: -Rakennus on peruskorjattu ja saneerattu laadukkaasti ja rakennuksen arvolle soveltuvasti. Yksityiskohdissa ei ole menty ylikorostamiseen. ... tämä kenties kooltaan pieni kohde on muilta ansioiltaan ... osoittanut, että pienikin voi olla suurta ja kaunista.

Kehystetty Kunniakirja löysi paikkansa Kotiseutukeskuksen salin seinältä. Aikoinaan se siitä katosi, eikä palautunut takaisin. Rakennusmestariyhdistys antoi uuden kappaleen kadonneen tilalle. Sieltä sitä tutkiskeli Rakennusmestariyhdistyksen silloinen sihteeri **Kari Liukko**. Hän muisteli rakennuksen valintaa ja luovutti käyttööni lehtileikkeitä ja pöytäkirjoja. Niiden aineistosta olen oheisen tekstin kirjoittanut. Kiitokset Kari Liukolle.

Teksti ja kuva: Sirpa Ollikainen

Warkop on nyt

PROSAUNA
www.prosauna.fi

Nikkarintie 1
78870 Varkaus
p. 0400 855 801

Varaa aika laude-esittelyyn!

Ravintola TYYSKÄNHÖVI

Wredenkatu 4
puh. 040 717 8491